

NESTLE-ALAND

NOVUM
TESTAMENTUM
GRAECE

Based on the work of Eberhard and Erwin Nestle

Edited by
Barbara and Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos,
Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger

28th Revised Edition

Edited by the
Institute for New Testament Textual Research
Münster/Westphalia
under the direction of
Holger Strutwolf

DEUTSCHE BIBELGESELLSCHAFT

NESTLE-ALAND

NOVUM
TESTAMENTUM
GRAECE

Begründet von Eberhard und Erwin Nestle

Herausgegeben von
Barbara und Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos,
Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger

28. revidierte Auflage

Herausgegeben vom
Institut für Neutestamentliche Textforschung
Münster/Westfalen
unter der Leitung von
Holger Strutwolf

DEUTSCHE BIBELGESELLSCHAFT

Die Revision wurde durchgeführt von Luc Herren, Marie-Luise Lakmann,
Beate von Tschischwitz und Klaus Wachtel unter der Leitung von Holger Strutwolf.

The revision was carried out by Luc Herren, Marie-Luise Lakmann,
Beate von Tschischwitz and Klaus Wachtel under the direction of Holger Strutwolf.

28. revidierte Auflage 2012

28th Revised Edition 2012

3. korrigierter Druck/3rd Corrected Printing 2014

Die Deutsche Bibelgesellschaft ist eine gemeinnützige kirchliche Stiftung. Gemeinsam mit dem Weltbund der Bibelgesellschaften (United Bible Societies) fördert sie die biblische Textforschung sowie die weltweite Übersetzung der Bibel – damit alle Menschen die Bibel in ihrer Sprache lesen können.

The German Bible Society is a not for profit religious foundation. Its mission, in collaboration with other members of the United Bible Societies, is to promote biblical research and worldwide Bible translation work in order to make the Bible available to everybody in their own language.

ISBN

978-3-438-05140-0 Hardcover

978-3-438-05155-4 Flexicover schwarz/black

978-3-438-05158-5 Großdruck/Large Print

978-3-438-05159-2 Mit griechisch-deutschem Wörterbuch

978-3-438-05160-8 With Greek-English Dictionary

The SymbolGreekTU font used to print this work is available from Linguist's Software, Inc.,
www.linguistsoftware.com/lgku.htm.

Novum Testamentum Graece

28. revidierte Auflage/28th Revised Edition

© 2012 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

Alle Rechte vorbehalten/All rights reserved

Printed in Germany

www.nestle-aland.com

4.2014

Einführung	1*– 45*
I. Die Ausgabe	1*
1. Zur Geschichte der Ausgabe	1*
2. Die 28. Auflage	3*
2.1 Revision und Korrektur des kritischen Apparats der gesamten Edition	4*
2.2 Text und Apparat der Katholischen Briefe	5*
2.2.1 Der Text	6*
2.2.2 Bestimmung der ständigen Zeugen für die Katholischen Briefe	7*
2.2.3 Die frühen Übersetzungen	9*
II. Der Text der Ausgabe	9*
1. Zielsetzung und Methode	9*
2. Kritische Zeichen im Text	10*
III. Der kritische Apparat	11*
1. Aufbau und Sigla	11*
Kritische Zeichen	12*
Gliedernde Elemente des Apparats	13*
Die Darbietung von Varianten und Zeugen	13*
Weitere Abkürzungen im Apparat	16*
2. Die griechischen Zeugen	17*
Die ständigen Zeugen für die Evangelien	18*
Die ständigen und häufig zitierten Zeugen für die Apostelgeschichte	19*
Die ständigen und häufig zitierten Zeugen für die Paulusbriefe	20*
Die ständigen Zeugen für die Katholischen Briefe ...	22*
Die ständigen Zeugen für die Apokalypse	23*
3. Die alten Übersetzungen	23*
Die lateinischen Übersetzungen	24*
Die syrischen Übersetzungen	26*
Die koptischen Übersetzungen	30*
Die übrigen Übersetzungen	33*
4. Die Zitate bei den Kirchenvätern	35*
Sigelverzeichnis für die Kirchenväter	37*
IV. Die Beigaben am äußeren und inneren Rand	39*
1. Der Apparat am äußeren Rand	39*
2. Der Apparat am inneren Rand	42*

V. Die Appendices	43*
Appendix I: Codices Graeci et Latini	43*
Appendix II: Variiae lectiones minores	44*
Appendix III: Loci citati vel allegati	44*
Appendix IV: Signa et Abbreviationes	45*
Introduction	46*– 88*
I. The Edition	46*
1. History of the Edition	46*
2. The 28th Edition	48*
2.1 Revision and Correction of the Critical Apparatus of the Whole Edition	48*
2.2 Text and Apparatus of the Catholic Letters ...	50*
2.2.1 The Text	50*
2.2.2 Defining the Consistently Cited Witnesses for the Catholic Letters	52*
2.2.3 The Early Versions	53*
II. The Text of the Edition	54*
1. Goals and Methods	54*
2. Critical Signs Used in the Text	54*
III. The Critical Apparatus	55*
1. Structure and Critical Signs	55*
Critical Signs	56*
Organization of the Apparatus	57*
Presentation of Variant Readings and Witnesses ...	58*
Other Abbreviations in the Apparatus	60*
2. The Greek Witnesses	61*
Consistently Cited Witnesses in the Gospels	62*
Consistently and Frequently Cited Witnesses in Acts	63*
Consistently and Frequently Cited Witnesses in the Pauline Letters	63*
Consistently Cited Witnesses in the Catholic Letters	65*
Consistently Cited Witnesses in Revelation	66*
3. The Early Versions	67*
Latin Versions	68*
Syriac Versions	70*
Coptic Versions	73*
Other Versions	76*

4. The Church Fathers	78*
Abbreviations for the Church Fathers	80*
IV. Notes in the Outer and Inner Margins	82*
1. The Apparatus in the Outer Margin	82*
2. The Apparatus in the Inner Margin	85*
V. The Appendices	86*
Appendix I: Codices Graeci et Latini	86*
Appendix II: Variiae lectiones minores	87*
Appendix III: Loci citati vel allegati	87*
Appendix IV: Signa et Abbreviationes	88*
Eusebii epistula ad Carpianum et Canones I–X	89*–94*
Novi Testamenti textus	1–789
Κατὰ Ματθαῖον	1
Κατὰ Μᾶρκον	102
Κατὰ Λουκᾶν	177
Κατὰ Ἰωάννην	292
Πράξεις Ἀποστόλων	378
Πρὸς Ῥωμαίους	481
Πρὸς Κορινθίους α΄	518
Πρὸς Κορινθίους β΄	554
Πρὸς Γαλάτας	578
Πρὸς Ἐφεσίους	590
Πρὸς Φιλιππησίους	603
Πρὸς Κολοσσαεῖς	612
Πρὸς Θεσσαλονικεῖς α΄	622
Πρὸς Θεσσαλονικεῖς β΄	630
Πρὸς Τιμόθεον α΄	634
Πρὸς Τιμόθεον β΄	643
Πρὸς Τίτον	650
Πρὸς Φιλήμονα	655
Πρὸς Ἑβραίους	657
Ἰακώβου ἐπιστολή	685
Πέτρου ἐπιστολή α΄	696
Πέτρου ἐπιστολή β΄	708

Ἰωάννου ἐπιστολή α΄	715
Ἰωάννου ἐπιστολή β΄	727
Ἰωάννου ἐπιστολή γ΄	729
Ἰούδα ἐπιστολή	730
Ἀποκάλυψις Ἰωάννου	735

Appendices	791–890
------------	---------

I: Codices Graeci et Latini	792
II: Variæ lectiones minores	820
III: Loci citati vel allegati	836
IV: Signa et Abbreviationes	879

‘ΚΑΤΑ ΜΑΘΘΑΙΟΝ’

<p>iii 1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυιδ υἱοῦ Ἀβραάμ.</p> <p>2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, 3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φάρες καὶ τὸν Ἰσάκ ἐκ τῆς Θαμάρ, Φάρες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ, Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, 4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών, 5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βόες ἐκ τῆς Ραχάβ, Βόες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς Ρούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, 6 Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυιδ τὸν βασιλέα.</p> <p>Δαυιδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 Σολομών δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, 8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζίαν, 9 Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωαθάμ, Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχάζ, Ἀχάζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, 10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν, 11 Ἰωσίας δὲ</p>	<p>Gn 2,4; 5,1 · 18 · 9,27!</p> <p>2-17: L 3,23-38 · 1Chr 1,34 · Gn 25,26; · 29,35</p> <p>3-6a: Rth 4,12.18-22 1Chr 2,4s.9 · Gn 38,12-30 4-6a: 1Chr 2,10-12.15</p> <p>Jos 2,1 H 11,31! · Rth 4,13-17</p> <p>1Sm 17,12</p> <p>6b-11: 1Chr 3,5.10-16 · 2Sm 11,3s; 12,24</p> <p> 3Esr 1,32</p>
--	--

Inscriptio: ‘ευαγγελιον κατα Ματθαιον (Μαθθαιον W 565) D K W Γ Δ f¹³ 33. 565. 700. 892. 1424 ℳ bo † αγιον ευαγγελιον κατα Ματθαιον f¹ (bo^{ms}) † αρχη συν θεω του κατα Ματθαιον ευαγγελιου 1241 † εκ του κατα Ματθαιον L † – ✠* B* † txt ✠¹ B¹ ¶ 1,3 † Ζαρε ϕ¹ B mae • 5 † bis Booζ K L W Γ Δ f^{1.13} 565. 700. 892. 1241. 1424. (579) ℳ lat † Boos C 33 g^{1*} † txt ϕ¹ ✠ B / 844. / 2211 k co • 6 † ο βασιλευς C K L W Δ 33. 565. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ lat sy^h † txt ϕ¹ ✠ B Γ f^{1.13} 579. 700 g¹ k vg^{ms} sys.c.p co • 7/8 † bis Αβιουδ f¹³ it sy^{hmg} | † bis Ασα K L W Γ Δ 33. 565. 579. 892. 1241. 1424 ℳ (a) f ff¹ vg sy † txt ϕ¹ vid ✠ B C f^{1.13} 700. / 844. / 2211 it sy^{hmg} co • 9 † bis Αχας ✠¹ (Αχάζ Αχας ✠*) C g^{1*} (k) q mae bo^{ms} † txt B K L W Γ Δ Θ f^{1.13} 33. 565. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ lat • 10 † Μανασσην Δ 1424. / 844. / 2211 | † Μανασση ✠¹ B | † bis Αμων K L W f¹³ 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ lat sy mae † txt ✠ B C Γ Δ Θ f¹ 33 it vg^{ms} sa bo

ἐγέννησεν ^Τ τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.

1Chr 3,17
1Chr 3,19 & Esr 3,2

12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβαβέλ, **13** Ζοροβαβέλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιουδ, Ἀβιουδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακίμ, Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζῶρ, **14** Ἀζῶρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχίμ, Ἀχίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιοῦδ, **15** Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν, Ματθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, **16** Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ (τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός).

L1,27

27,17! 11,2! 16,16!

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. 2
X

18-25: L1,26-38 · 1

18 Τοῦ δὲ (Ἰησοῦ Χριστοῦ) ἡ γένεσις οὕτως ἦν. 3
V
μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν
20 ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. **19** Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν ἰδρυματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. **20** ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου. **21** τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. **22** τοῦτο 4
X

2,13.19

18 | 25 L1,31!

Ps 130,8 9,2.6; 20,28;
26,28

11 ^Τ τον Ιωακιμ Ιωακιμ δε εγεννησεν Θ f¹ 33 sy^h** ; Ir^{lat}vid • **16** 'ω μνηστευθεισα παρθενος (-q), Μαριαμ εγεννησεν Ιησουν τον λεγομενον Χριστον Θ f¹³ it (sy^s) ; ω μνηστευθεισα ην Μαριαμ παρθενος, η ετεκεν Ιησουν Χριστον sy^c ; txt ϖ¹ & B C K L P W Γ 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211. (- τον Δ, - Ιησους f¹) ℣ aur f ff¹ vg sy^{p,h} co • **18** 'Χριστου Ιησου B ; Ιησου W | 'γεννησις K L Γ f¹³ 33. 565. 700. 892. 1241. 1424. / 844 ℣ ; Ir Or ; txt ϖ¹ & B C P W Z Δ Θ f¹ / 2211 sy^h ; Eus • **19** ' παραδειγματισαι &*.² C K L P W Γ Δ Θ f¹³ 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℣ ; Eus ; txt &¹ B Z f¹ • **20** ' Μαριαμ & C D K P W Z Γ Δ Θ f¹³ 33. 565. 700. 892. 1424. / 844. / 2211 ℣ sy^h ; txt B L f¹ 579. 1241 co

δὲ ὄλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ^τ κυρίου διὰ ^τ τοῦ προφήτου λέγοντος·

2,15.17.23; 4,14; 8,17;
12,17; 13,35; 21,4;
26,56; 27,9

23 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται
υἷόν,

Is 7,14 6

καὶ ἱκαλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,

ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. **24** ἔγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, **25** καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως ὅτου ἔτεκεν ἱυῖόν· καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Is 8,8.10 6 28,20!

21,6!

21!

¹ **2** Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα **2** λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. **3** ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη καὶ ὁπᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, **4** καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο ⁵ **5** παρ' αὐτῶν· ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται¹. **5** οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·

L 2,4-7

L 1,5

27,11!

Nu 24,17 Ap 22,16· 11!

21,10

11,2!

J 7,42

6 καὶ σὺ Βηθλέεμ', γῆ Ἰούδα',

Mch 5,1.3

οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν

Ἰούδα·

ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,

ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

2Sm 5,2 1Chr 11,2

⁶ **7** Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος,

22 ^τ του K L Γ 565. 579. 700. 1241. 1424. / 844 2; Eus † txt 8 B C D W Z Δ 071 f^{1.13} 33. 892^{vid}. / 2211 † ^τ Ησαίου D it sys.(c).h sa^{ms}; I^{rat}pt • **23** ^τ (cf Is 7,14) καλεσεις D bo^{ms}; Or Eus • **24** ^τ διεγερθεὶς C³ D K L W Γ Δ 087 f¹³ 33. 565. 579. 700. 892. 1241. / 844. / 2211 2 † txt 8 B C* Z 071 f¹ | ° 8 K Z Γ Δ f¹³ 565. 700. 1241 † txt B C D L W f¹ 33. 579. 892. / 844. / 2211 2 • **25** ° B* | ^τ (L 2,7) τον υιον αυτης (- D^c L d q) τον πρωτοτοκον C D K L N W Γ Δ 087. 565. 579. 700. 892. 1241. / 844. / 2211 2 aur d f ff¹ q vg sy^{p,h} † txt 8 B Z^{vid} 071^{vid} f^{1.13} 33 it mae sys.^c (sa bo)

¶ **23**, ° D • **4** ° D Γ | [· et¹;] • **6** ^τ της Ιουδαίας D it sys.^{c,p} † γη των Ιουδαιων ff¹ (sy^h) bo^{ms(s)}

8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλέεμ εἶπεν· πορευθέντες ἔξετάσατε ἀκριβῶς² περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὶ δὲ εὗρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

9 Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἑστάθη ἐπάνω ὅ³ ἦν τὸ παιδίον¹.

28,8 L 2,10!

2; 8,2; 9,18; 14,33;
15,25; 20,20; 28,9.17
Ps 72,10s

Ps 72,15 Is 60,6 Ct 3,6

22

1Rg 13,9s

1,20!

1Rg 11,17.40 2Rg
25,26 Jr 26,21-23
Ap 12,4

| 21

22; 4,12; 12,15; 14,13;
15,21 |
1,22!

Hos 11,1 Nu 23,22;
24,8 · 3,17!

10 ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. **11** καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. **12** Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἴδου ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ¹ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. **14** ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, **15** καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·

ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλέεμ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ ἑβδομηκοντάκις καὶ κατωτέρω⁷, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. **17** τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν¹ διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος·

Jr 31,15

18 φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη,

¹ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς·

8 ⁵ C³ K L W Γ Δ 565. 700. 892. 1241 ℳ sy^h | txt ⋈ B C* D f^{1,13} 33^{vid}. / 844. / 2211; Eus
• **9** ¹ Γ εστῆ K L W Γ Δ f¹³ 565. 579. 700. 892. 1241. / 844 ℳ | txt ⋈ B C D f¹ 33. / 2211 |
' του παιδιου D it • **13** ¹ (12) εις την χωραν αυτων B | '(19 v.l.) κατ οναρ φαινεται C
K 33. 700. 892 | (1,20) κατ οναρ εφανη B • **16** 'διετιας και κατω D*
• **17** ¹ υπο κυριου D aur • **18** ¹ (Jr 38,15 ὅ) θρηνος και (- 1241) C D K L W Γ Δ f¹³
33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424 ℳ sy^{s.ch} | txt ⋈ B Z f¹ / 2211 lat sy^p co; Ju

*Ῥαχήλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,
καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι,
ὅτι οὐκ εἰσίν.*

Gn 35,19; 48,7

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοῦ ἄγγελος κυρίου ^ςφαίνεται κατ' ὄναρ² τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ **20** λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. **21** ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ.

1,20!

Ex 4,19

14

22 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ ^ςτοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου² ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, **23** καὶ ἐλθὼν κατόκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ἰαζαρέτ· ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

12· 14!

4,13; 21,11 Mc 1,9!

1,22!

Jdc 13,5; 16,17 Is 11,1,

26,71 L 18,37! J 18,5!

³
7

III

3 Ἐν ὁδῷ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας **2** ^ο[καὶ] λέγων· μετανοεῖτε· ἡγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

1-6: Mc 1,2-6 L 3,1-6

J 1,6

L 1,80

4,17p; 10,7p

⁸

I

3 οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

φωνὴ βοᾶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ·

Is 40,3 ☉ J 1,23

ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου,

εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

⁹

VI

4 αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, ἣ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. **5** Τότε

2Rg 1,8

Lv 11,21s

19 ^ςC K L W Γ Δ 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424 ℳ † txt **κ** B D Z *f*^{1.13} / 2211
• 21 † ηλθεν D K L N W Γ Δ *f*^{1.13} 33. 565. 579. 700. 1241. 1424. / 2211 ℳ sy^h † txt **κ** B C
 (bo) **• 22** ^ς4 1-3 C³ D K L N Γ Δ *f*^{1.13} 33. 565. 579. 700. 1241. 1424. / 2211 ℳ latt;
 Eus † txt **κ** B C* W **• 23** † Ναζαρεθ C K N W Γ *f*¹³ 565 *pm* lat co † Ναζαραθ Δ *f*¹ †
 Ναζαρα φ^{70vid}; Eus † txt **κ** B D L 33. 700. 892. 1241. 1424. / 2211 *pm*
 ¶ **3,1** ^οD K L N^{vid} Γ Δ 565. 700. / 844. / 2211 *pm* it sy^s bo^{pt} † txt **κ** B C W *f*^{1.13} 33. 892.
 1241. 1424 *pm* lat sy^{p.h} sa mae bo^{pt} **• 2** ^ο**κ** B q co † txt C D K L N W Γ Δ *f*^{1.13} 565. 579.
 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ lat sy

11,7-10 ἔξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περιχώρος τοῦ Ἰορδάνου, **6** καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῳ ὀποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

7-10: L3,7-9 · 16,11
12,34; 23,33

L21,23 R1,18! Ap
6,16s |
L3,8!

7,19

13,40

11s: Mc1,7s L3,15-18
J1,25-28 · 11,3p; 21,9!p
J1,15! Act13,24!
H10,37 Ap1,4
Jr13,24 Joel3,1-5 Am
7,4 M13,19 |
13,30,40-42

Mc9,43

13-17: Mc1,9-11
L3,21s

1,22!; 5,17; 23,32 · 5,6,
10,20; 6,1,33; 21,32

7 Ἴδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα ὁ αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; **8** ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας **9** καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. **10** ἤδη δὲ ὁ ἄξινος πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

11 Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἔρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμι ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ· **12** οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συναΐξει τὸν σῖτον (αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην), τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. **14** ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; **15** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν (πρὸς αὐτόν)· ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς

6 °C³ D K L Γ f¹³ 565. 700. 892. 1241. / 844 ℳ lat mae | txt x B C* W Δ f¹ 33. 579. 1424. / 2211 q sy sa bo; Or • 7 °x* B sa mae; Or | txt x¹ C D K L W Γ Δ f^{1,13} 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ latt sys.c.h bo • 10 ὀp) και K L Γ f¹³ 33. 565. 579. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ sy^h | txt x B C D^s W Δ f¹ 700; Or • 11 □ϕ¹⁰¹ a d sa^{mss}; Cyp • 12 ὀ-4 I B W | 2-4 I L 892. 1424. / 844. / 2211 b ff¹ g¹ sy mae | 2-4 f¹³ a q; (Did) | txt x C D^s K Γ Δ f¹ 33. 565. 579. 700. 1241 ℳ lat sa bo • 14 °x* B sa | txt ϕ⁹⁶ x¹ C D^s K L P W Γ Δ f^{1,13} 33. 565. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ lat(t) sy mae bo • 15 ὀ αυτω ϕ⁹⁶ B f¹³ / 844. / 2211 | txt ϕ⁶⁴ x C D^s (K) L P W Γ Δ f¹ 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424 ℳ sy^h | ὀ βαπτισθῆναι sy^{s.c} | et cum baptizaretur lumen ingens circumfulsit de aqua, ita ut timerent omnes qui advenerant a (g¹)

10

11

12

13

14

ἔϋθὺς ἀνέβη² ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεώχθησαν
 °[αὐτῶ] οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν °1[τὸ] πνεῦμα °1[τοῦ] θεοῦ
 ‘καταβαῖνον ὡσεὶ’ περιστερὰν °2[καὶ] ἐρχόμενον ἐπ’ αὐ-
 τόν· **17** καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα¹· ‘οὗτός
 ἐστίν’ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

15
 Π
 16
 V

4 Τότε °ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη ‘εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύ-
 ματος’ πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. **2** καὶ νηστεύ-
 σασ ἡμέρας τεσεράκοντα ‘καὶ νύκτας τεσεράκοντα’,
 ὕστερον ἐπέινασεν. **3** καὶ ‘προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν
 αὐτῶ’· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι
 γένωνται. **4** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· γέγραπται· οὐκ ἐπ’
 ἄρτω μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ’ ἔπι παντὶ ῥήματι
 °ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος` θεοῦ.

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πό-
 λιν καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ **6** καὶ
 λέγει αὐτῶ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν¹ κάτω·
 γέγραπται γὰρ ὅτι

*τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ
 καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε,
 μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.*

7 ἔφη αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς· πάλιν γέγραπται· ‘οὐκ ἐκπειρά-
 σεις’ κύριον τὸν θεόν σου.

Ez 1,1

Is 11,2 J1,32

J12,28

12,18!; 17,5 Ps 2,7·

14,33!

1-11: Mc 1,12s

L 4,1-13· Dt 8,2· H 4,15!

Ex 34,28 Dt 9,9 1Rg

19,8

Gn 3,1-7 1Th 3,5

6; 27,40; 3,17!

Dt 8,3 Sap 16,26

27,53 Ap 11,2! Is 48,2;

52,1 Dn 3,28 Θ; 9,24

3!

Ps 91,11s

Dt 6,16 Θ Is 7,12

1K 10,9 Act 15,10

16 ^s C K L P Γ Δ f¹³ 565. 579. 892. 1241. 1424 ℳ d h sy^h † txt **κ** B D^s W f¹ 33^{vid}. 700.
 / 844. / 2211 lat sy^p co | ° **κ*** B / 2211 vg^{mss} sy^{s.c} sa; Ir^{lat} CyrJ † txt **κ**¹ C D^s K L P W Γ Δ
 f^{1.13} 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844 ℳ lat sy^{p.h} mae bo; Ir | °1 bis **κ** B bo; Ir † txt
 C D^s K L P W Γ Δ f^{1.13} 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ | ‘καταβαινοντα
 εκ του ουρανου ως D it vg^{mss} (sy^h) | °2 **κ*** B lat; Ir^{lat} † txt **κ**² C D K L P W Γ Δ f^{1.13} 33.
 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 ℳ f l vg^{cl} sy^{s.c}; Ir • **17** † προς αυτον D a b
 g¹ h sy^{s.c} | (p) συ ει D a sy^{s.c}; Ir

¶ **4,1** ° B Δ 700 | ‘4-6 1-3 **κ** K 892. 1424 sy^{s.c.p} † txt ϕ^{101vid} B C D L P W Γ Δ f^{1.13}
 33^{vid}. 565. 579. 700. 1241 ℳ latt sy^h sa • **2** ‘και τεσερακοντα νυκτας ϕ^{101vid} **κ** D
 892 † p) - f¹ sy^c † txt B C K L P W Γ Δ f¹³ 33. 565. 579. 700. 1241. 1424 ℳ sy^h
 • **3** † 5 2-4 C K L P Γ Δ 565. 579. 1241. 1424 ℳ f (k) sy^h † προσηλθεν αυτω ο πειραζων
 και ειπεν αυτω D it sy^{s.c.p} † txt ϕ^{101vid} **κ** B W f^{1.13} 33. 700. 892^{vid} aur ff¹ l vg mae bo
 • **4** † εν C D f¹³; Or^{lat} | ° D a b g¹ • **5** † ιστησιν K L P W Γ Δ Θ f¹³ 565. 579. 700. 892.
 1241. 1424 ℳ sy^h † txt **κ** B C D Z f¹ 33 sy^{s.c.p} • **6** † p) εντευθεν C* Θ sy^{s.h} bo
 • **7** ‘ου πειρασεις D

Dt 3,27; 34,1-4 Ap
21,10· 17,11p
16,26

8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν **9** καὶ ἔειπεν αὐτῷ· ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. **10** τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε[†], σατανᾶ· γέγραπται γάρ· κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

1Rg 19,5-7 26,53
H1,6.14

11 Τότε ἀφήσιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ. 17
VI

12-17: Mc 1,14s L 4,14s
J 4,1-3.43· 11,2; 14,3.
13p· 2,14! |
2,23!· 8,5; 9,1; 11,23;
17,24· Mc 1,21!p J 2,12!
1,22!

12 Ἀκούσας δὲ[†] ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. **13** καὶ καταλιπὼν τὴν Ἰαζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Ἰαζαράν τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὀρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλίμ· **14** ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· 18
IV
19
VII

Is 8,23-9,1

*15 γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλίμ,
ὁδὸν θαλάσσης·, πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,¹*

1Mcc 5,15

L 1,79 J 1,9 R 2,19

16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν Ἰσκότει
φῶς εἶδεν μέγα,
καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χόρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου
φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

16,21; 26,16

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 4
20
VI

18-22: Mc 1,16-20
L 5,1-11

10,2p Mc 1,29· 16,18!

18 Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. **19** καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς[†] ἀλιεῖς ἀνθρώπων. 21
II

2Rg 6,19· 13,47 Jr
16,16

9 Ἰ λέγει K L P W Γ Δ Θ f¹ 565. 579. 700. 892. 1241. 1424 M | txt N B C D Z f¹³ 33
• **10** [†](16,23 p) οπισω μου C² D L Z Γ 33. 579c. 892c. 1241. 1424 M b h l* sy^(s).c.h samss
bo^{mss} | retro it; I^{arm} vid | txt N B C*^{vid} K P W Δ f^{1.13} 565. 579*. 700. 892*^{vid} f k vg sy^p
sa^{ms} mae bo; I^{lat} vid Or • **12** [†]ο (-892) Ιησους C² K L P W Γ Δ Θ f^{1.13} 565. 579. 892.
1424 M it vg^{cl} syc.p.h bo^{pt} | txt N B C*^{vid} D Z 33. 700. 1241 ff¹ k vgst sy^s sa mae bo^{pt}; Or
• **13** Ἰ Ναζαρετ B² L Γ 565. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 pm aur | Ναζαρεθ N* D K
W Θ f^{1.13} 579 pm lat sa bo | Ναζαραθ C P Δ | txt N¹ B* Z 33 k mae | Ἰ Καπερναουμ C
K L P W^c Γ Δ (Θ) f^{1.13} 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 M | txt N B D W* Z
33 lat(t) co • **15** [- et ¹. vel.] • **16** Ἰ σκοτια N¹ B D W; Or^{pt} | txt N* C K L P Γ Δ Θ
f^{1.13} 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 M; Or^{pt} • **18** Ἰ p) παραγων D it sy^s;
Eus • **19** [†]p) γενεσθαι N¹ D 33. / 844. / 2211 lat sy^p.hmg

	20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα [†] ἠκολούθησαν αὐτῷ.	19,27p
²² ^{V1}	21 [□] καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.	10,2p; 17,1!; 20,20p; 27,56 J 21,2
	22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. [^]	19,29!p 1Rg 19,19s
²³ ^I	23 Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.	23: Mc 1,39 L 4,44 9,35; 11,1 10,17; 12,9; 13,54; 23,34 L 4,15 · 24,14 10,1 Dt 7,15
	24 Καὶ [†] ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντα τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους ^ο [καὶ] δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. 25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.	24: Mc 3,10s L 6,18s 9,26! Mc 1,28p! 14,35p 17,15 · 8,6; 9,2p 25: Mc 3,7s L 6,17b.18a Mc 5,20!
⁵ ²⁴ ^X	5 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν ^ο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·	c.5–7: L 6,20-49 · 4,8; 14,23p; 15,29; 17,1p; 24,3p; 28,16 Mc 3,13p J 6,3!
²⁵ ^V	2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτούς λέγων·	3-12: L 6,20b-23 · 11,5p L 4,18 1K 1,27s Jc 2,5! · Ps 33,19 G Is 57,15; 61,1 Is 61,2s; Sir 48,24 Tob 13,16 Ap 7,17!
	3 Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.	
²⁷ ^V	4 ^ς μακάριοι οἱ πενθοῦντες [†] , ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.	
²⁶ ^X	5 μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. ²	Ps 36,11 G · 11,29! Dt 1,8.21 etc Is 60,21; 65,9
²⁸ ^V	6 μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.	Jr 23,5s; 33,15s 3,15!

20 [†] αυτων K W 565 it sy^{s.c.p} co • **21/22** [□] W 33 • **23** (ο Ιησους εν ολη (-~~κ*~~) τη Γαλιλαια ~~κ*~~ C* sy^{s.p.h} bo | εν ολη τη Γαλιλαια ο Ιησους C³ | ο Ιησους ολην την Γαλιλαιαν ~~κ*~~ D f¹ 33. 892. 1424. / 844. / 2211 lat; Eus | ολην την Γαλιλαιαν ο Ιησους K W Γ Δ f¹³ 565. 579. 700. 1241 M | txt B (k) sy^c sa mae • **24** † εξηλθεν ~~κ~~ C f¹ 33. 892 sy^{hmg} | ° B C* (Δ) f¹³ 892; Eus | txt ~~κ~~ C² D K W Γ f¹ 33. 565. 579. 700. 1241. 1424. / 844. / 2211 M latt sa mae

¶ **5,1** ° B • **4/5** ^ς (vss 5/4) D 33 lat sy^c bo^{ms}; Or Eus | [†] vuv ~~κ~~ 33. 892. / 844 aur vg^{mss} sa^{ms} bo; Did

- 18,33 Jc 2,13! Prv 14,21; 17,5 ㊄
- Ps 24,3s · Ps 73,1 1T1,5 2T2,22
- H12,14 1J 3,2 Ap 22,4! Prv 10,10 ㊄ Jc 3,18 H12,14!
- 45p R 9,26! Jub 1,24s 1P 3,14! · 11s,44; 10,23! · 3,15!
- 10,22! Is 51,7 1P 4,14
- | 1P 4,13 Ap 19,7! Gn 15,1 23,31.37 Jc 5,10
- 13: L14,34s / Mc 9,50**
- 14-16: L11,33 / Mc 4,21 L 8,16 · E 5,8 Ph 2,15 J 8,12! · Is 2,2 |**
- E 5,8s Ph 2,15 J15,8 1K 10,31 Ph 1,11 1P 2,12 · E 2,10! · 45,48; 6,9 etc
- 17s: L16,17 · R 3,31** 9,13p; 10,34sp; 18,11; 20,28p L 5,32! · 7,12!; 11,13p L 16,16! R 3,21 3,15! R 8,4! | 24,35p Bar 4,1
- 7** μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.
- 8** μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ,
ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.
- 9** μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι ὁ αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.
- 10** μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης,
ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
- 11** μακάριοί ἐστε
ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ ἠδιώξωσιν² καὶ εἴπω-
σιν ὡς ἅπαντες πονηρὸν ἢ καθ' ὑμῶν² ὡς [ψευδόμενοι]
ἕνεκεν ἡμῶν. **12** χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι
ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως
γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν^Τ.
- 13** Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μω-
ρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ὅτι εἰ μὴ
βληθὲν ἐξω¹ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
- 14** Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις
κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· **15** οὐδὲ καίουσιν λύ-
χνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυ-
χνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. **16** οὕτως λαμ-
ψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδω-
σιν ὑμῶν τὰ καλὰ ὅτι ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν
τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
- 17** Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς
προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. **18** ἀμὴν
γὰρ λέγω ὑμῖν· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα
ἕν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου^Τ, ἕως ὅταν

29
X30
V31
II32
II33
X34
V

9 ° X C D f¹³ it vg^{cl.st} syP; Did | txt B K W Γ Δ Θ f¹ 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. 1844. / 2211 M f k vg^{ww} sy^{s.c.h} co • 11 ° 4 2 3 I (D) 33 h k (sy^c) mae bo | ἠδιώξουσιν X D (cf °) W Δ Θ f¹³ | ° 1 3 4 I 2 D h k sy^{(s).c.p} | ° Τ ρημα C K W Γ Δ Θ f^{1.13} 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424. / 844. / 2211 M q sy^{P.h} mae; Or | txt X B D (cf °) lat sy^{s.c} sa bo; Tert | ° D it sy^s; Tert | ° δικαιοσύνης D it • 12 ° Τ υπαρχοντας D² (υπαρχοντων D*) sy^c bo? • 13 ° D W it sy^{s.c.p}; Cyp | ° βληθηναι εξω και D K W Γ Δ Θ f¹³ 565. 579. 700. 1241. 1424. / 844. / 2211 M | txt P^{86*(c)} X B C f¹ 33. 892 • 16 ° B* • 18 ° Τ και των προφητων Θ f¹³ 565; Ir^{lat} | ° B* / 2211